

Posudek diplomové práce Lucie Šůchové *Metafora v českém znakovém jazyce*

Diplomantka si zvolila téma, kterým se lingvistika znakových jazyků zabývá teprve několik let a je zatím velmi málo prozkoumáno. Přistoupila k němu po důkladné přípravě studiem odborné literatury. Teoretickým východiskem jejího vlastního výzkumu je teorie konceptuální metafory Lakoffa a Johnsona, a zejména četné práce zabývající se v rámci této teorie dílčími otázkami.

Diplomová práce je velmi dobře koncipována a zřetelně členěna. Výklad postupuje od úvodní partie, v níž je jasně formulováno teoretické východisko, cíl práce i jazykový materiál. Ve druhé kapitole jsou stručně vyloženy podstatné rysy teorie konceptuální metafory; protože diplomantce jde především o to, popsat, jak se konceptuální povaha metafor projevuje v komunikaci znakovým jazykem, téma si postupně zužuje. Nejdříve se zabývá metaforickými vyjádřeními vizuálně motorickým kanálem obecněji – jednak v posledním oddíle 2. kapitoly (2.5) a především v kapitole třetí, která je věnována metaforám v gestech. Na základě studia rozsáhlé odborné literatury se ztotožňuje s názorem, že právě „realizace konceptuálních metafor v gestech, tedy ve vizuálně motorickém kanálu, je platným důkazem, že metafory jsou primárně záležitostí naší konceptualizace a že jejich realizace v systému jazyka je druhotná“ (s. 31). Výsledky jejího vlastního výzkumu jsou zcela v souladu s tímto obecným postulátem. Ve 4. kapitole jsou shrnuty poznatky, které bylo možno získat z nemnohé odborné literatury o metaforách ve znakových jazycích; k nejvýznamnějším patří poznatek o dvojím mapování v metaforických výrazech ve znakových jazycích (metaforickém a ikonickém) a přehled principů, kterými se řídí kódování představy do jazykové formy (s. 42). V této souvislosti mám otázku k následující formulaci: „Pro americký znakový jazyk Taubová (...) uvádí devět základních principů tohoto kódování. Tyto principy platí i pro český znakový jazyk.“ (s. 42). Na základě čeho dospěla diplomantka k tomuto závěru? Nebo bylo zjištěno, že uvedené principy platí pro znakové jazyky obecně?

Po zevrubné teoretické přípravě přistoupila Lucie Šůchová k vlastnímu výzkumu. Detailně analyzovala vybraná metaforická vyjádření v českém znakovém jazyce, svoje výklady doložila obrázky, schémata a přehlednými tabulkami korespondencí mezi metaforickým a ikonickým mapováním. Nejpracovnější je analýza vybraných orientačních metafor, nové poznatky přináší i analýzy vybraných metafor ontologických a strukturních.

Při interpretaci analyzovaných dat uplatnila diplomantka mnohé poznatky, které získala z popisu výzkumu jiných znakových jazyků. Za důležité považuji, že si všimá častého prolínání (křížení, vrstvení) různých typů metaforického i ikonického mapování, i to, že u jednotlivých typů konceptuálních metafor uvádí principy kódování představy do jazykové formy. V této souvislosti bych se chtěla zeptat, proč u metafory SILNÝ/MOCNÝ JE NAHOŘE (oddíl 5.1.3) je uveden pouze princip e) (na s. 65), zda u některých metaforických vyjádření se neuplatňuje také princip c); k této otázce mě vedou obrázky 59, 60, 61 a 64, kde je naznačen pohyb jako součást znaku. Zcela na okraj bych se chtěla zeptat na vztah znaků starší – mladší, které jsou analyzovány na s. 68-69, ke znakům starý – mladý; mládí spojujeme se zdravím, silou, vitalitou, stáří s nemocí, slabostí, bezmocí. Je tento „opačný“ vztah v českém znakovém jazyce reflektován?

V oddíle 5.2.2 na s. 86 je uvedena podkategorie „LOGICKÉ“ MYŠLENKY JSOU „PŘÍMÉ“; souvislost s logikou se mi tu zdá příliš odvážná; jinak vztah rovný/přímý – křivý se uplatňuje v konceptualizaci i jinde, chtěla bych se zeptat diplomantky, zda ho v českém znakovém jazyce nezaznamenala i v rámci metafory KOMUNIKACE JE POSÍLÁNÍ (srov. např. v češtině *odpovědět přímo – odpovědět vyhýbavě*).

Ve své diplomové práci Lucie Šůchová prokázala, že umí dobře pracovat s odbornou literaturou, má smysl pro jemnou analýzu jazykového materiálu i pro vyvozování obecnějších závěrů. Obsahově je její práce bohatá, tematicky vpravdě průkopnická. Je přehledně členěna, výklad je kultivovaný, ocenila jsem, že je dobře srozumitelný i pro čtenáře, kteří český znakový jazyk neznají. Diplomantka důsledně uvádí prameny, ze kterých čerpá, jejich seznam v závěru je až na několik nedopatření pečlivě vypracován. V textu je několik formálních nedopatření (opakující se formulace, vynechaná slova na s. 29 a 31, překlepy na s. 45 a 82). Tyto připomínky však nesnižují hodnotu posuzované práce.

Závěrem: Diplomová práce Lucie Šůchové *Metafora v českém znakovém jazyce* splňuje požadavky kladené na diplomové práce v oboru čeština v komunikaci neslyšících a ráda ji doporučuji k obhajobě.

Navrhované hodnocení: výborně

24.8.2007

Iva Nebeská